

Ik kan geregeld, met aandacht, met bedaardheid doordenken. Hildebrand stak het paarse papiertje weder met bedaardheid in de zak.

Zulke ervaringen stemmen tot bezadigdheid. Besluiteloosheid geldt wel eens voor bezadigdheid.

Jeremia dankt het behoud van zijn leven aan de wijze gematigdheid van enige edelen, zijn rechters. Voeg daarbij, dat zijn grootste kracht als schrijver steeds bestaan heeft in zijn gematigdheid.

562. KAMERTJE, CEL.

Een klein vertrek.

Kamertje is elk klein vertrek, mits het boven de grond zij.

Cel is een van de vele gelijkvormige vertrekjes in kloosters en gevangenissen. Bij uitbreiding ook het verblijf van een kluizenaar of een vertrek waarin men zich afzonderd.

De galerijen, waarin de cellen van de paters uitkwamen. Een nieuwe strafgevangenis met 300 cellen. In zijn akelige toestand als een gevangene in zijn cel gesloten.

563. KARIG, SCHRIEL, GIERIG, VREKKIG.

Eigenschappen van hem, die verlangt om zijn bezit, zijn rijkdom te behouden en zo min mogelijk van zijn overvloed wil missen.

Karig drukt dit het zwakst uit; wie *karig* is, kan slechts een kleinigheid van zijn schatten afstaan, en wat hij geeft, geeft hij slechts node.

Schriel is een versterking van *karig*.

Gierig is nog veel sterker en duidt bovendien aan, dat men door hebzucht gedreven wordt, hetgeen niet verondersteld wordt bij *karig* en *schriel*.

Vrekkig is hij, die de gierigheid zover drijft, dat hij hard en onbillijk wordt tegenover anderen en tenslotte ook zich zelf niet meer het nodige gunt.

De diaconieën zijn in hare bedeling niet karig. De natuur heeft dit land karig bedield.

Bl., bij wie de vrees, om voor onbarmhartig en schriel bij de lieden door te gaan, met de hem ingeschapen gierigheid strijd voerde. Over het algemeen zijn zij goed van vertrouwen en schriel.

Iedereen heeft zijn gebrek, de een is te gierig, de ander te mild. Hij is zo gierig als het graf.

De rijkard, die te midden zijner schatten vrijwillig half gebrek lijdt, is vrekig.

564. KIBBELEN, KRAKELEN, KIJVEN, TWISTEN.

Met woorden strijden.

Kibbelen is onenig zijn over kleinigheden ten gevolge van wederzijds gebrek aan inschikkelijkheid.

Krakelen is aanhoudend onenig zijn, overhoop liggen; zowel ter aanduiding van een onenigheid die tussen personen bestaat, als van de daarmee vaak gepaard gaande woordenstrijd (met geschreeuw, schelden, enz.). Wordt meestal in afkeurende of minachtende zin gebezigd.

Kijven is op rumoerige en onhebbelijke wijze — schreeuwend en scheldend — twisten.

Twisten laat vooral de vrees doorschemeren, dat men van woorden tot daden zal overgaan.

Kom, laat ons toch niet kibbelen als kleine kinderen. Zo kibbelen kinderen uit één huis onderling en zijn hoffelijk tegen vreemden.

Al dat oneindige krakelen, waarmede men hem zo lang bitter gekweld had. Wanneer zich enige drift mengt in de redewisseling, behoeft men daarom nog niet te kijven noch te krakelen.

Daar keven de buurvrouwen, wierpen elkaar scheldwoorden toe en trokken soms malkanders mutsen af. Ze kijfden en kibbelden.

565. KINDERLIJK, KINDERACHTIG, KINDS.

Als van een kind.

Kinderlijk duidt de overeenkomst aan met een kind, in gunstige zin : onbevangen, ongekunsteld, naef.

Kinderachtig duidt die overeenkomst aan, waar deze echter niet gewent is : onbedreven, onbeholpen, onhandig; de flinkheid, de moed van de volwassen leeftijd missende.

Kinds geeft te kennen, dat van oude mensen de geestvermogens zó zijn verzwakt, dat zij als 't ware weer kinderen zijn geworden.

Hij vertelde mij tal van bijzonderheden over het land en het nog zo kinderlijke volk. Eenvoudig waart ge en kinderlijk van hart. St. Agnes, die lieve kinderlijke heilige.

Vrees God, maar, vriend, wees niet vreesachtig, wees kinderlijk, niet kinderachtig. Hij heeft nog kinderachtige manieren. Ik weet niet, hoe gij het uithoudt met zulk een oud, kinderachtig schepsel, en dat zich nog al laat voorstaan wat te wezen.

De oude vrouw is geheel kinds. Hecht niet te veel waarde aan de verhalen van deze grijsaard : hij begint reeds kinds te worden.

566. KINDSHEID, KINDSHEID.

De toestand der kinderjaren.

Kindsheid duidt de kinderlijke leeftijd, de eerste jeugd aan.

Kindsheid wijst op de toestand van geheugenzwakke of sufheid bij oude mensen.

Het huis, waarin ik de dagen der kindsheid sleet.

In de tweede kindsheid.

567. KLIMMEN, KLAUTEREN.

Zich in de hoogte begeven.

Klimmen is met moeite naar boven gaan, zich omhoogwerken, soms met handen en voeten zich vastklemmende, doch het kan ook alleen met de voeten geschieden.

Klauteren gaat met meer moeite gepaard en duidt bepaald aan, dat men zich van handen en voeten bedient.

Langs een steil pad naar boven klimmen. In een boom klimmen; in de mast klimmen.

Tegen een duin op klauteren; tegen een rots klauteren; in een boom klauteren. De matrozen klauteren als katten in het want.

568. KLIMMEN, STIJGEN, RIJZEN.

Naar boven gaan, zich in opwaartse richting bewegen.

Klimmen is eigenlijk zich vastklemmende omhooggaan; in figuurlijke zin betekent het opstijgen of toenemen en kan gelijkgesteld worden met stijgen en rijzen.

Stijgen kan met een enkele stap geschieden en geeft te kennen

Synoniemen

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

